
Теоретико - методичні засади економічних інтересів та економічний розвиток регіону

Ганна Соболева

Кафедра економіки та маркетингу, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, м.Харків, Україна

ORCID 0000-0003-2375-3665

Для цитування цієї статті:

Соболева Ганна. Теоретико - методичні засади економічних інтересів та економічний розвиток регіону. International Science Journal of Management, Economics & Finance. Vol. 2, No. 2, 2023, pp. 17-27. doi: 10.46299/j.isjmef.20230202.03.

Надійшла до редакції: 12 березня 2023 р.; **Схвалено:** 17 березня 2023 р.;

Опубліковано: 01 квітня 2023 р.

Анотація. Економічний розвиток повинен завжди враховувати специфіку підприємств, регіонів у національній структурі, економіці, екстраполювати основні напрямки економічних реформ на регіональний рівень, комплексно розвивати місцеве самоврядування, підприємництво, економіку, вирішувати внутрішньорегіональні соціальні проблеми, проблеми охорони природи та раціонального використання природних ресурсів. Водночас із посиленням регіональної спрямованості економічних реформ необхідні заходи щодо просторової інтеграції української економіки, проведення жорсткої національної податкової політики, зміцнення всеукраїнського ринку разом із розвитком регіональні ринки. Для окремих регіонів необхідна розробка соціальних державних регіональних програм та фінансування з державного бюджету. Насамперед це стосується регіонів з винятковими природними ресурсами, що не під силу органам місцевого самоврядування, а також найбільш економічно відсталих, регіонів з екстремальними природними умовами. Підприємства повинні регулювати виробничі процеси, організувати економічні відносини, орієнтуватися на формування раціональної структури господарства, використання місцевих ресурсів. Необхідно удосконалювати підходи до визначення та реалізації системи інтересів суб'єктів регіонального розвитку в процесі реалізації стратегії, що на відміну від існуючих, орієнтованих на використання інструментарію моніторингу інтересів громади та забезпечення зворотного зв'язку в процесах стратегічного управління регіоном. Систематизувати ключові функцій суб'єктів-носіїв економічних інтересів у формуванні та реалізації стратегії регіонального розвитку. Тому основними завданнями економічного розвитку в умовах становлення і розвитку ринкових відносин є забезпечення високого рівня добробуту населення кожного регіону, поступове вирівнювання рівня життя, усунення надмірних контрастів у соціальних умовах.

Ключові слова: інтерес, розвиток, підприємство, модель, ринок, регіон.

1. Вступ

Реальною потребою економічного життя є досягнення єдності інтересів суб'єктів економічних відносин через реалізацію кожного з них на основі взаємодії і консенсусу. Інтерес власника капіталу не може бути реалізованим, якщо не будуть на певному рівні реалізовані інтереси найманих працівників. Інтереси регіональних систем не можуть бути досягнуті й

реалізовані, якщо не будуть реалізовані інтереси окремих суб'єктів господарювання, розташованих на даній території. Державні інтереси можуть бути досягнуті й реалізовані лише за умови реалізації інтересів нижчих рівнів.

І в зворотному напрямку. Найманий персонал, борючись за реалізацію своїх інтересів, має враховувати також інтереси підприємця, на підприємстві якого він працює, а також споживачів продукції цього підприємства, суспільства в цілому. Підприємства, організації, фірми, фінансові інституції, установи мають враховувати інтереси регіону, де вони розташовані, під час розробки, впровадження та реалізації своїх стратегічних планів. Так, вони не можуть осторонь відійти від, наприклад, питань забезпечення соціальної та виробничої інфраструктури, яку, з одного боку, вимагають від місцевої влади на належному рівні, а з іншого - мають забезпечити своїми фінансовими надходженнями до бюджету.

Необхідно розглянути ключові чинники розвитку економічних інтересів. Для організації і ефективної реалізації процесу стратегічного управління економічним розвитком потрібно активізувати участь всіх суб'єктів економічного розвитку щодо вираження своїх інтересів, прийняття участі в їх формалізації в цілях, реалізації регіональної стратегії і досягненні результатів.

Недостатня результативність існуючого стратегічного інструментарію регулювання економічного розвитку зумовлена організаційними проблемами, в першу чергу недосконалістю механізму цілепокладання та врахування інтересів суб'єктів економічного розвитку, і відповідно відсутністю їх зацікавленості у реалізації стратегії. Необхідно здійснити уточнення концептуальних засад формування і реалізації стратегії економічного розвитку. Для цього потрібно визначити розбіжності, взаємозв'язок та взаємоузгодженість економічних інтересів. Потрібен інструментарій встановлення балансу між завданнями та інтересами держави і місцевих органів влади, з урахуванням стратегічних та тактичних цілей підприємств, фірм, організацій, товариств та громади певного регіону.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації стратегій і програм регіонального розвитку.

Предметом дослідження є комплекс теоретичних, методичних і практичних аспектів організаційного забезпечення формування і реалізації стратегій регіонального розвитку.

3. Мета і завдання дослідження

Метою роботи є теоретико-методичне обґрунтування та подальший розвиток організаційних засад реалізації стратегії регіонального розвитку і обґрунтування концептуальної моделі узгодження інтересів суб'єктів регіонального розвитку, а також уточнення механізму дії та практичного інструментарію цілепокладання та реалізації пріоритетів розвитку.

Для досягнення сформульованої мети визначені наступні завдання:

- уточнення концептуальних засад формування і реалізації стратегії регіонального розвитку;
- обґрунтовано схему узгодження протиріч та реалізації схеми трансформації інтересів суб'єктів регіонального розвитку;
- визначення моделі обґрунтування і вибору стратегії соціально-економічного розвитку.

4. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Наукові дослідження в даній сфері налічують значну кількість робіт цілого ряду вітчизняних та закордонних вчених: В.Н.Амітана, В.М.Бабаєва, П.Т.Бубенка, З.С.Варналія, І.М.Вахович, З.В.Герасимчук, В.В.Гришко, Б.М.Данілішина, В.П.Дубищева, В.О.Онищенко,

З огляду на досягнення вчених на сьогоднішній день розглянути організаційно-методичні засади формування і реалізації стратегії економічного розвитку в частині обґрунтування пріоритетності напрямків формалізації, комплексної оцінки, врахування інтересів підприємств. В своїх наукових роботах вони пропонують методичні засади моніторингу організаційного забезпечення економічного розвитку що поглиблюють існуючі підходи в частині уточнення організаційних пріоритетів управління регіональним розвитком та оцінки рівня організації окремих функцій управління підприємствами.

А.Т.Опрі, В.І.Павлова, В.І.Пили, О.П.Сологуб, пропонують систематизацію ключових функцій суб'єктів-носіїв економічних інтересів у формуванні та реалізації стратегії регіонального розвитку, що дозволило уточнити підходи до організації інформаційних потоків, а також процесу залучення територіальної громади до активізації процесів соціально-економічного розвитку підприємства.

5. Методи досліджень

Загальнонаукові методи: аналізу і синтезу, єдність логічних і історичних підходів, спостереження й узагальнення, а також прикладні методи: порівняння і групування (для виявлення взаємозв'язків в тенденціях розвитку української економіки і тенденцій розвитку її регіонів), стратегічного аналізу (для формування основних напрямів поліпшення процесу стратегічного управління регіональним розвитком).

6. Результати досліджень

Головним спонукальним мотивом та основною метою держави в економічному розвитку та розвитку політиці є зменшення розбіжностей в рівні життя населення регіонів, забезпечення соціальної справедливості в територіальному аспекті. При цьому повинні враховуватися інтереси суспільного економічного зростання країни, покращення якості життя всього її населення, а також вирішення проблем депресивних районів з одночасним стимулюванням економічного зростання найбільш розвинутих регіонів

Система економічних інтересів в будь-якому суспільстві не обмежується лише декількома суб'єктами. Кожне суспільство не є однорідним за своєю соціальною структурою. Отже, виокремлюють також інші соціальні групи, яким властиві свої економічні інтереси, своя система мотивів і методів реалізації. У суспільстві є орендатори, кооператори, приватні великі і малі підприємці, суб'єкти тіншового бізнесу тощо.

Поступальний рух та розвиток суспільства не можливий без подолання конфліктних ситуацій, які виникають у результаті різного розуміння об'єктивних інтересів.

Фундаментальним принципом пізнання економічних інтересів та їх ролі в економічній діяльності є пояснення їх через властиві їм внутрішні суперечності, які мають як суб'єктивну, так і об'єктивну основи. Перша зумовлена суб'єктивним підходом людей до інтересів, а друга заснована на відмінностях становища фізичних і юридичних осіб в економічних умовах діяльності з реалізації економічних інтересів. Так, є суттєвою різниця між власником капіталу і засобів виробництва і найманим робітником, що було показано.

Поруч з реальними, об'єктивними інтересами існують надумані, сфальсифіковані, невірні зрозумілі інтереси. Вони реально проявляються в усіх формах життєдіяльності людей і теж виступають як спонукальні мотиви діяльності. Інтереси є результатом трансформації об'єктивних інтересів за певних умов.

Трансформація інтересів схематично наведена на рис. 1.

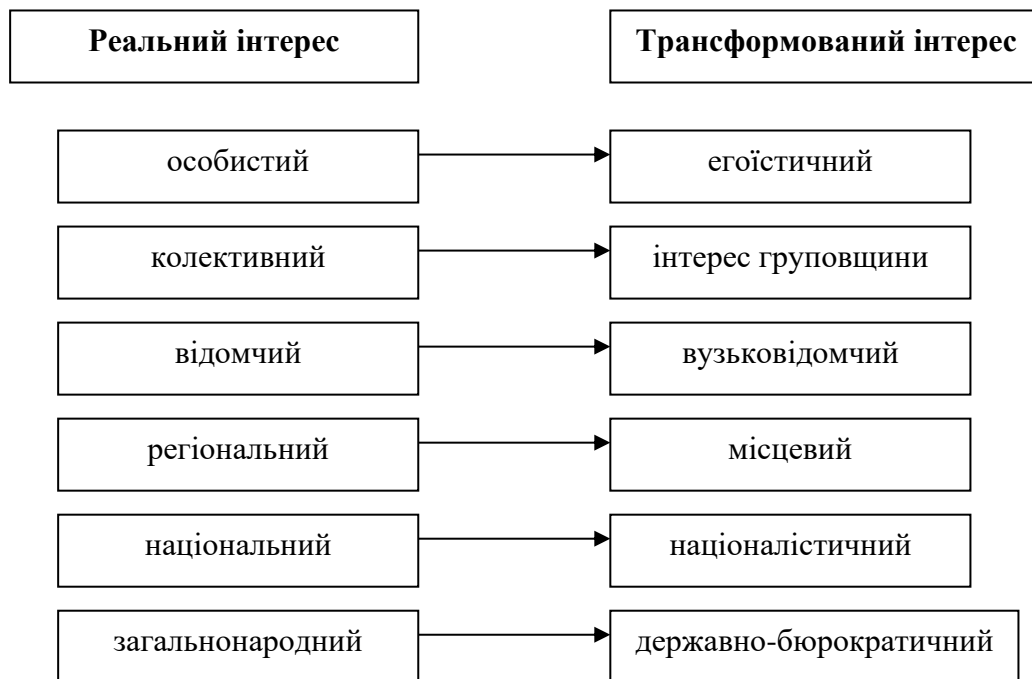

Рис. 1. Трансформація інтересів.

Така трансформація відбувається за умов, коли той чи інший вид інтересу реалізується за рахунок інтересів інших видів.

Отже, всі види інтересів не діють в основному напрямку як спонукальні мотиви. Вони суперечливі й різноманітні, а тому постійно породжують колізії, конфліктні ситуації, бо спонукають людей іноді навіть при досягненні одних і тих же цілей діяти в різних напрямках.

Процес створення структури соціально-економічної системи дає можливість людям ефективно працювати разом для досягнення певної мети. Результати спільної роботи колективів людей не можуть бути досягнуті самі собою. Щоб результат став корисним, необхідно щоб спільні зусилля були чітко скоординовані, тобто правильно підібрані учасники спільної роботи, кожен з яких має уявляти коло своєї роботи і її внесок у кінцевий результат.

Організування – це процес управління, пов'язаний з об'єднанням здібностей індивідів для колективної праці. Організаційна діяльність у системі управління має місце у всіх процесах, в яких використовується праця людини [1].

Організація регіонального управління (за аналогією організації підприємства) має такі етапи:

- горизонтальний поділ видів діяльності між всіма суб'єктами регіонального управління;
- налагодження зв'язків між всіма суб'єктами;
- визначення співвідношень повноважень різних посад;
- визначення обов'язків, закріплення їх за конкретними особами.

Функція організування завжди спрямована на діяльність людини – незмінного учасника всіх процесів. Особливістю функції організування є те, що вона забезпечує не просто реалізацію спільних дій людей, а цілеспрямовану корисну діяльність індивідуума, виходячи, насамперед, з мотивів успіху групи, колективу. Такий результат досягається внаслідок взаємозв'язку особистості й колективу, при якому особистості доводиться підпорядковувати власні інтереси вимогам суспільної (групової) діяльності [2].

Мета функції організування – виявлення здібностей (знань, умінь, навичок та ін.) людини, які б забезпечували ефективність розв'язання задач і вели до одержання позитивного результату.

Формування стратегії економічного розвитку має бути засновано на врахуванні інтересів всіх груп суб'єктів: державні інтереси, інтереси місцевих органів влади, корпоративні інтереси і інтереси окремих особистостей.

Між собою дані інтереси формують певну систему, яка має три групи суперечностей. Економічні інтереси кожної групи мають проявлятися в цілях, які є основою формування регіональної стратегії соціально-економічного розвитку. Економічні інтереси, які відбиті в безпосередніх цілях, є реальним стимулом до господарської діяльності.

Реалізація такої стратегії обов'язково повинна спиратися на наявний потенціал регіону, що складається з певних елементів – виробничого потенціалу, соціального потенціалу, потенціалу трудових ресурсів, інвестиційного та інноваційного потенціалу тощо. Виходячи з того, що основним критерієм соціально-економічного регіонального розвитку визнано показник валової доданої вартості (ВДВ), то його розподіл між зацікавленими суб'єктами регіонального розвитку забезпечує процес відтворення всіх елементів потенціалу регіону.

Необхідним є відокремлення двох груп інтересів у формуванні та реалізації регіональних стратегій (на основі дослідження правових аспектів і правових механізмів в управлінні ринковою економікою):

по-перше, це група суспільних інтересів, до яких слід віднести інтереси держави по відношенню до регіонів, інтереси регіональних органів влади, інтереси окремих політичних сил і партій та інтереси суб'єктів господарювання;

по-друге, це група особистих інтересів, як відображення інтересів окремих осіб і територіальних громад (чи об'єднань і організацій приватних осіб).

В той же час, інтереси другої групи, наприклад окремих родин, є суспільними в тій мірі, що родина є складовою суспільства, соціалізація особистості. Інтереси першої групи – суспільні інтереси – також не байдужі до окремих індивідів, оскільки кожен хоче жити в країні зі стабільними суспільними відносинами і прогресивним розвитком економіки, соціальної та інших сфер. Такі розмірковування ще раз доводять актуальність узгодження, поєднання та односпрямованості інтересів різних суб'єктів регіональних стратегій.

Особистий інтерес складається в забезпеченні самостійності і свободи окремих особистостей, їх об'єднань і організацій. У свою чергу, забезпечення особистих інтересів має бути ефективно використано державними і регіональними органами влади, оскільки свобода надає людям можливість бути ініціативними. Від ступеню такої ініціативності може залежати сила та можливості владних структур. Послідовна реалізація особистих інтересів призводить до панування «горизонтальних» відносин. Суспільство само організує взаємні послуги своїм громадянам, тим самим звільняючи державу від реалізації стратегічних завдань. Особисті інтереси є сильним стимулом для розвитку виробництва, послуг, для об'єднання сил, що зацікавлені в результатах активної та кваліфікованої діяльності людей, територій [3].

Особисті інтереси втілюються в правах людини, в принципах правового статусу особистості – за їх допомогою людина обмежує втручання держави, його свавілля, може захищати приватну власність, права учасників ринкових відносин та демократичного процесу.

Гармонії та балансу не можна досягти, якщо про державні (публічні) інтереси турбується лише влада, а про особисті інтереси дбають лише окремі громадяни.

Визначення пріоритетів дозволяє виокремити ті завдання, вирішення яких надає можливість задовольнити в першу чергу найважливіші інтереси як людини, регіону, так і суспільства в цілому. Встановлення пріоритетів в політиці та економіці дозволяє визначити цілі та завдання, засоби їх досягнення. Помилки в їх ранжуванні призводять до незадоволеності інтересів і їх зіткненні.

Держава реалізує свої економічні інтереси, які за суттю можна вважати загальнонародними: засоби економічної політики, розподіл національного доходу, регулювання суспільного виробництва, проведення політики соціального захисту. Роль економічних інтересів держави як своєрідної форми загальнонародних інтересів поступово

зростає. Держава, крім того, виконує функцію згладжування суперечностей між інтересами класів і соціальних груп [4].

Державні інтереси повинні бути стрижнем політико-ідеологічної доктрини українського державотворення. Держава повинна створювати умови для розвитку тих ідей і процесів, що її власне підтримують. Такими ідеями і процесами в контексті проблематики, що розглядається, є служба в органах місцевого самоврядування. Інтереси держави втілюються в Конституції України, яка на базі законів узгоджує суперечності між загальнодержавними, регіональними та територіальними різноманітностями.

Економічні інтереси регіону представляє його адміністрація. Саме вона є носієм групового інтересу – регіонального (територіального) економічного інтересу. Адміністрація регіону наділена певними правами по управлінню соціально-економічним життям регіону. Вона представляє економічні інтереси регіону на більш високому рівні – на державному рівні (зовнішній прояв регіональних інтересів), і, в той же час, саме вона реалізує державні економічні інтереси на регіональному рівні (внутрішній прояв державних інтересів).

Органи регіонального управління, що відображують інтереси населення свого регіону, мають знаходити такі економічні рішення, які при наявних можливостях найкращим чином задовольняють потреби населення (максимізують добробут). В той же час всі їх заходи мають бути співвіднесені з національними пріоритетами.

Посадові особи місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення повинні враховувати як місцеві, так і загальнодержавні інтереси. Даний принцип слугує розвитку процесів консолідації суспільства, становленню атмосфери паритетних відносин між органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Забезпечуючи процес економічного розвитку регіону, керівники місцевої адміністрації часом діють як посередники, як "творці коаліцій", помічники реальних діючих осіб, використовуючи різноманітні підходи до сприяння економічному розвитку. Тому робота з економічного розвитку може і повинна будуватися із залученням керівників найбільших підприємств і роботодавців регіону. В такій кооперації з керівниками підприємств регіональна адміністрація може більш ефективно вирішувати питання навчання персоналу, розвитку інфраструктури, стимулювання малого і середнього бізнесу.

Ще Б. Чичерін вказував: «Місцеві інтереси знаходяться в тісному зв'язку із загальними. Община не є відірваною частиною від держави». Служба в органах місцевого самоврядування повинна узгоджуватися з діяльністю центральних органів і в багатьох аспектах підпорядковуватися їм.

Місцевий інтерес можна трактувати як уявлення про шляхи розвитку своєї території (села, селища, міста, району, області). Він є спонукальною силою до діяльності муніципальних службовців, членів територіальної громади, реальною причиною дій, звершень, прийняття певних рішень. Виникнення інтересу території прямо пов'язане з домінуючими на сучасному етапі процесами «самоствердження» територій, викликаними децентралізацією державного управління. У межах місцевих інтересів можна виділити також спільні інтереси територій, які виявляються, насамперед, у спільному задоволенні комунально-побутових, локально-культурологічних та інших потреб [5].

Інтереси відповідної територіальної громади чи інтереси окремої адміністративно-територіальної одиниці не повинні протиставлятися інтересам держави. Тому дії посадових осіб місцевого самоврядування, вчинені у вузьковідомчих інтересах, на шкоду загальнодержавним інтересам, інтересам інших територіальних громад чи адміністративно-територіальних одиниць, можуть бути визнані як такі, що вчинені всупереч інтересам служби в органах місцевого самоврядування.

Інструментами управління економічним розвитком на регіональному рівні є створення загальних умов бізнесу (дорога, зв'язок, офіси, ринкова інфраструктура), регулювання ділової активності (місцеві податки, розподіл на зони, особливі умови), пряма кооперація адміністрації і бізнесу (спільні проекти).

Все частіше реалізація крупних проектів розвитку міст вимагає плідної співпраці адміністрації і приватних компаній.

Такі проекти є масштабними і довгостроковими, що сприяють розвитку міста в цілому, вони здійснюються спільними зусиллями приватних організацій і адміністрації міста. У ряді випадків для координації діяльності в рамках одного проекту створюється змішана компанія. Однак у змішаних компаніях завжди спостерігається конфлікт інтересів приватного і суспільного секторів, завжди складно до кінця погодити інтереси розвитку міста з конкретними інтересами, пов'язаними з отриманням прибутку. Щоб уникнути непотрібного перекосу у бік приватних інтересів пряма кооперація повинна супроводжуватися докладним і обґрунтованим процесом планування, досить ефективним контролем, знаходитися під авторитетним і впливовим керівництвом з боку місцевої адміністрації.

Загальносвітовою тенденцією останніх років стало зростання числа організацій неурядового, недержавного характеру, включених до вирішення проблем економічного розвитку міст. Як правило, це неприбуткові організації, що можуть допомагати приватному бізнесу, сприяти його розвитку. До таких організацій можна віднести місцеві торгово-промислові палати, спеціалізовані агентства з розвитку або маркетингу регіону. Кооперація адміністрації з такими організаціями приносить користь регіонові в цілому.

Інтереси підприємців формуються під впливом як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників. З одного боку, вони визначаються існуючими соціально-економічними умовами та відповідними до них потребами, з іншого – вони визначаються волею законодавця і діяльністю державних і регіональних органів влади в економічній сфері. Важливе значення відіграють ті матеріальні умови, в яких опиняється підприємець за волею влади для реалізації суспільних інтересів [6].

За допомогою формування певних умов діяльності суб'єктів суспільних відносин можна сприяти виникненню та закріпленню в них таких інтересів, які відповідають інтересам всього суспільства. Наприклад, встановлення зрозумілої, економічно обґрунтованої системи оподаткування з жорстким порядком контролю за правильністю та своєчасністю сплати податків і строгою відповідальністю утворює ситуацію, коли вигідним є своєчасна сплата податків у повному обсязі.

Зазначимо, що інтереси суб'єкта господарювання і розвитку його об'єкта безпосередньо відображаються в концепції бізнесу. Під концепцією розуміють принципову позицію, задум, систему поглядів, вимог і умов організації бізнесу на різних етапах і рівнях виробничої діяльності, логічна схема функціонування підприємства. Кожна концепція повинна містити в собі систему поглядів, ідей, цільових настанов, інтересів, пронизаних єдиним задумом на проблеми діяльності господарського суб'єкта, а також систему заходів, шляхів, напрямків досягнення сформульованих цілей і створення сприятливих умов для досягнення цілей бізнесу в умовах невизначеності, існування внутрішніх і зовнішніх погроз, сприятливих тенденцій.

Інтереси повинні бути не тільки враховані, реалізовані, а й захищені від зазіхань різного роду недоброзичливців. Захист інтересів підприємства викладається у відповідних наказах керівника, трудових договорах зі співробітниками і їхніми посадовими інструкціями, спеціальних інструкціях, положеннях, контрактах з діловими партнерами і т.д [7].

Також у стратегії підприємства повинні бути відбиті критерії і параметри, що характеризують інтереси підприємства, інтереси його окремих груп носіїв і які відповідають вимогам його економічної безпеки.

Основою суспільного розвитку мають бути інтереси людини [8]:

- забезпечення комфортного та безпечного життя громадян незалежно від місця їх проживання;

- створення умов для надання їм якісних і недорогих управлінських, соціальних і культурних послуг від органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Економічні інтереси робітників найманої праці реалізуються через діяльність та відповідно до неї стимул у формі заробітної плати, у власників та підприємців – додаткова

вартість, постійний і змінний капітал, вартість і ціна на товар, який виробляється чи реалізується, витрати виробництва, пов'язані з ефективним функціонуванням їх власності та рівня їх прибутковості.

Інтереси трудових колективів фіксуються при укладанні трудових договорів і реалізуються у процесі спільної праці, участі у розподілі прибутку, підтриманні соціального партнерства тощо.

Кожна людина в місті чи селі зацікавлена в тому, щоб мати змогу вчасно, повно і якісно реалізувати свої природні і конституційні права.

Фахівці зауважують [9], що недосконалість правової та інституційної бази розробки та реалізації регіональної політики, несистемність та неузгодженість дій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо проблем розвитку регіонів є основними проблемами і недоліками існуючого механізму формування та реалізації регіональної економічної політики. А це, в свою чергу, суттєво впливає на процес формування та реалізації стратегій соціально-економічного розвитку регіонів. Немає чіткого розмежування сфер повноважень і відповідальності між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; відсутні належні механізми координації; відсутнє повноцінне законодавче підґрунтя для виконання нових повноважень, що делеговані від центральних органів влади до місцевих; відсутні відповідні економічні та фінансові можливості для здійснення політики регіонального розвитку тощо [10].

Досить значною є проблема відсутності координації між виконавчою владою і місцевою та органами самоврядування в узгодженні цілей і пріоритетів розвитку на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Модель обґрунтування і вибору стратегії соціально-економічного розвитку має складатися з п'яти етапів:

1) концептуальні основи вибору стратегії соціально-економічного розвитку, що включає до себе аналіз діючого законодавства України та вітчизняної практики розробки стратегій соціально-економічного розвитку регіонів; дослідження закордонних стандартів і практики розробки таких стратегій; розробку концепції обґрунтування і вибору стратегії;

2) оцінка та діагностика проблем і моделювання сценаріїв соціально-економічного розвитку, що включає до себе послідовність наступних дій: оцінка та діагностика рівня та якості життя населення, визначення пріоритетних напрямів їх підвищення; оцінка та діагностика рівня економічного розвитку і визначення пріоритетних секторів зростання; оцінка конкурентоспроможності регіону і визначення напрямів її підвищення; моделювання взаємозв'язку рівня та якості життя населення, економічного росту і конкурентоспроможності регіону; побудова структурно-логічної моделі та сценаріїв соціально-економічного розвитку;

3) обґрунтування і вибір розвитку пріоритетних кластерів економіки регіону, при цьому визначаються інноваційні високотехнічні та наукоємні кластери, а потім всі інші, що склалися в регіоні і здійснюють суттєвий вплив на економіку; визначаються проблемні кластери, що підлягають реструктуризації і реорганізації;

4) вибір пріоритетних напрямків зовнішньоекономічної діяльності;

5) розробка механізму забезпечення реалізації стратегії соціально-економічного розвитку.

Дана модель враховує існуючий вітчизняний і закордонний досвід теорії і практики розробки регіональних стратегій соціально-економічного розвитку. Розпочати стратегічний процес необхідно з ознайомленням досвіду і вибором найцінніших і найефективніших методів, заходів та інструментів для реалізації майбутньої діяльності. В той же час, запропонована модель є досить суперечливою, оскільки не враховує наявний природно-ресурсний потенціал або ототожнює його з конкурентоспроможністю регіону; визначаються інноваційні та наукоємні кластери, хоча не всі регіони за своєю специфікою (територіальною, геополітичною та ін.) спрямовані на вирішення таких завдань та ін.

Стратегії економічного розвитку (місцевого, територіального, районного тощо) повинні будуватися на єдиних методологічних засадах та базуватися на стратегіях розвитку макро- і

мезорегіонів, але мають враховувати специфічні умови та соціально-економічні фактори функціонування цих локальних місцевостей.

При формуванні концепції економічного розвитку необхідно враховувати три різнорівневих, але взаємозалежних аспекти [11]:

- макроструктурний;
- міжгалузевий;
- територіальний.

Макроструктурний аспект спрямований на виробітку принципів підходів до таких загальних проблем, як: зупинення депресії або стагнації; встановлення стабілізації та досягнення підйому економіки регіону; відповідність динаміці соціальних структур соціальним цілям розвитку регіону; підтримка малого і середнього підприємництва та ін [12].

Міжгалузевий аспект відображає пропорції в первинному, вторинному, третинному та четвертинному секторі економіки, визначає оптимальне співвідношення між ними (з урахуванням не тільки регіональних, а й загальнодержавних інтересів), а також пропорції в структурі зайнятості населення і в виробництві ВВП. На основі цього розробляються рекомендації щодо ресурсного забезпечення галузевого розвитку та оптимізації міжгалузевого регіонального балансу.

Територіальний аспект визначає адміністративно-територіальні одиниці (райони, міста, селища), за якими є доцільною розробка комплексних соціально-економічних програм. Роблять обґрунтування розміщення об'єктів нового будівництва, утворення «полюсів росту», взаємоув'язування інфраструктурних будівель, споруд і комунікацій із завданнями економічного зростання та ін. Також в даному аспекті аналізуються можливості збільшення ролі місцевого самоуправління, екологічні проблеми та розробляються відповідні рекомендації [13].

Вибір стратегічних напрямків розвитку регіонів мають впливати не тільки особливості внутрішнього середовища соціально-економічної системи, а й його позиціонування у зовнішньому середовищі.

На необхідності проведення комплексного стратегічного аналізу наголошують багато науковців, фахівців. Вони пропонують проводити його за допомогою SWOT-аналізу, який «визначає тенденції і передбачувальні наслідки збереження можливостей і сильних сторін, проблем та існуючих прогностичних матеріалів соціально-економічного розвитку, потужності та ефективності використання наукового, природного, економічного, трудового потенціалу» [14, с.103].

Для того, щоб стратегія соціально-економічного розвитку була достатньо обґрунтованою, вона не повинна [15]:

- орієнтуватися на «вузьке коло» питань, що не охоплюють усієї системи стосунків підприємств регіону та особливостей їх діяльності;
- передбачити односторонній розвиток без резервних стратегій і запасних варіантів, тобто бути безальтернативною;
- ототожнювати стратегію і тактику діяльності (ототожнювати програми соціально-економічного розвитку з регіональними стратегіями);
- не враховувати зовнішні і внутрішні фактори.

Стратегічний план соціально-економічного розвитку має набути форм сукупності певних конкретних програм з їх обґрунтуванням щодо можливості досягнення основної місії регіонального розвитку.

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Для успішної реалізації сформульованої регіональної стратегії соціально-економічного розвитку регіону вона має включати в себе набір стратегічних альтернатив, який дозволить політичній еліті реагувати на зміни умов зовнішнього регіонального оточення і на зміни

(відхилення від запланованих) показників внутрішньо регіонального розвитку. В рамках стратегічного планування для досягнення цілей розробляються багатоваріантні стратегії економічного розвитку. Саме принцип альтернативності став помітною особливістю стратегічного планування останніх років. Відсутність альтернатив – є недоліком сучасного стратегічного планування соціально-економічного регіонального розвитку.

Підприємства повинні регулювати процеси виробництва, організовувати економічні зв'язки, зосереджувати на утворенні на утворенні раціональної структури господарства, використанні локальних ресурсів.

8. Висновок

Отже, основні завдання розвитку економіки в умовах становлення та розвитку ринкових відносин полягають в забезпеченні високого рівня добробуту населення в кожному регіоні, в поступовому вирівнюванні рівня життя, виключенні завеликих контрастів в соціальних умовах.

Економічний розвитку є набором стратегій – «стратегічним набором», який поступово наближає сучасне підприємство до його майбутнього визначеного стану. В цілому стратегії розвитку повинні містити визначення місії регіонального самоврядування на довгостроковий період, вказувати на головні проблеми, що впливають на розвиток території, і відповідну програму дій. Всі ці елементи мають бути пов'язані між собою, а стратегія – являти собою цілісний документ, тобто опрацьовані програми дій повинні вказувати способи досягнення окремих стратегічних цілей, що виникають з прийнятих місії та бачення економічного розвитку.

Список літератури

- 1) Кривенко К., Савчук, О.О. Беляєв та ін. (2019). Політична економіка. Київ: КНЕУ, 508 с.
- 2) Гуменюк О.О. (2015). Функціонування аналітичного забезпечення діяльності підприємства. Міжнародний науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки», № 3 [28], 212-216.
- 3) Топчієв О.Г., Т.М. Безверхнюк, З.В. Тітенко Регіональний розвиток України і становлення державної регіональної політики: навч.-метод. посіб. / О.Г. Топчієв; - Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2015. – 224 с.
- 4) Осовська Г.В. Проблеми соціально-економічного розвитку регіону: моногр. Г.В. Осовська, С.М. Рижук, А.І. Величук– Житомир: ЖДТУ, 2015. – 342 с.
- 5) Казачков І.О., Лісенко Т.О., Сучасні підходи до аналізу господарської діяльності підприємства: www.zgia.zp.ua.
- 6) Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. Київ: 2008. 639 с.
- 7) Дедіков О. І. Про деякі аспекти аналізу діяльності підприємств // Економічний вісник НГУ. 2007. № 4. С. 38-42.
- 8) Демидова О.С., Колесник Т.М., О.П. Колонтаєвський. Аналіз динаміки розвитку будівельного сектора економіки України // Комунальне господарство міст ХНУМГ. 2017. № 136. С. 88-92.
- 9) Пуцентейло П.Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств // Інноваційна економіка. 2015. №1. С. 194-198.
- 10) Пуцентейло П.Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства // Сталий розвиток економіки. 2015. № 1. С. 168-174.
- 11) Базилевич В.Д. Економічна теорія. Політекономія. Практикум: навч. посіб. / за ред. В.Д. Базилевич, Київ: Знання, 2010. 88 с.
- 12) Івін Л. Н., Куклін В. М. Інформаційна економіка. – Харків : Накладання Перехрестя, 2005. – 436 с

13) Баранов А. М. Інформаційна економіка: історико-методологічні основи. Журнал економічної історії та економічної історії. 2016, том 17, №2, С. 297-318.

14) Кривобороденко Г. П. Нова парадигма економічної теорії / Г. П. Кривобороденко // Економіка і держава. – 2010. – № 2. – С. 34-37.

15) Лемещенко П. С. Нова економіка: онтологічні зміни та теоретичні засади. ЕБ БДУ :: СУСПІЛЬНІ НАУКИ :: Економіка та економіка // Монографії. «Антологія сучасної економічної філософії» / За ред. Ю.М. Osipová: V 2 Т. - М.: Magistr, 2008. - 832 с. Том 1, с. 628-646 .

Theoretically - methodological basis of economic interests and economic development of the region

Hanna Sobolieva

Department of Economics and Marketing, Kharkiv National University of Municipal Economy
A.N. Beketov, Kharkiv, Ukraine

Abstract: Economic development must always take into account the specifics of enterprises and regions in the national structure and economy, extrapolate the main directions of economic reforms to the regional level, comprehensively develop local self-government, entrepreneurship, economy, solve intra-regional social problems and issues. nature protection and rational use of natural resources. At the same time, with the strengthening of the regional focus of economic reforms, measures are necessary for the spatial integration of the Ukrainian economy, the implementation of a strict national tax policy, the strengthening of the all-Ukrainian market along with the development of regional markets. For individual regions, the development of social state regional programs and funding from the state budget is necessary. First of all, this applies to regions with exceptional natural resources that are beyond the power of local self-government bodies, as well as the most economically backward regions with extreme natural conditions. Enterprises must regulate production processes, organize economic relations, focus on the formation of a rational structure of the economy, use of local resources. It is necessary to improve approaches to the definition and implementation of the system of interests of regional development subjects in the process of implementing the strategy, which, unlike the existing ones, are focused on the use of tools for monitoring community interests and providing feedback in the processes of strategic management of the region. To systematize the key functions of subjects-carriers of economic interests in the formation and implementation of the strategy of regional development. Therefore, the main tasks of economic development in the conditions of the formation and development of market relations are to ensure a high level of well-being of the population of each region, the gradual equalization of the standard of living, and the elimination of excessive contrasts in social conditions.

Keywords: interest, development, enterprise, model, market, region.
